

ΓΚΟΤΦΡΙΝΤ ΒΙΛΧΕΛΜ ΛΑΪΜΠΝΙΤΣ

Η ΜΟΝΑΔΟΛΟΓΙΑ

Μετάφραση

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Εισαγωγή-επιμέλεια

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΝΑΠΟΛΙΤΑΝΟΣ

Εύμενεις ἔλεγχοι

Εκδόσεις ΕΚΚΡΕΜΕΣ

1. *La Monade*, dont nous parlerons icy, n'est autre chose, qu'une substance simple, qui entre dans les composés; *simple*, c'est à dire, sans parties. (*Théod.* §10.)
2. Et il faut qu'il y ait des substances simples, puisqu'il y a des composés; car le composé n'est autre chose, qu'un amas, ou *aggregatum* des simples.
3. Or là, où il n'y a point de parties il n'y a ny étendue, ny figure, ny divisibilité possible. Et ces Monades sont les véritables Atomes de la Nature, et en un mot les Elemens des choses.
4. Il n'y a aussi point de dissolution à craindre et il n'y a aucune maniere concevable, par laquelle une substance simple puisse perir naturellement. (*Théod.* §89.)
5. Par la même raison il n'y en a aucune, par laquelle une substance simple puisse commencer naturellement, puisqu'elle ne sauroit être formée par composition.
6. Ainsi on peut dire, que les Monades ne sauroient commencer ny finir que tout d'un coup, c'est à dire elles ne sauroient commencer que par creation et

1. *Η Μονάδα* για την οποία θα κάνουμε εδώ λόγο, δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια απλή ουσία που εισέρχεται στα σύνθετα· απλή, δηλαδή χωρίς μέρη. (*Θεοδ.* §10.)
2. Και πρέπει να υπάρχουν απλές ουσίες, αφού υπάρχουν σύνθετα. Γιατί το σύνθετο δεν είναι τίποτα άλλο παρά συσσωρευμα ή *aggregatum* (προσάθροισμα) από απλά.
3. Κι εκεί που δεν υπάρχουν μέρη, δεν υπάρχει ούτε έκταση, ούτε σχήμα, ούτε δυνατή διαιρετότητα. Οι Μονάδες λοιπόν αυτές είναι τα αληθινά Άτομα της Φύσης· με μία λέξη, τα Στοιχεία των πραγμάτων.
4. Ούτε φόβος για διάλυση υπάρχει ούτε και κανένας κατανοητός τρόπος, ώστε να μπορεί μια απλή ουσία να χαθεί φυσικά. (*Θεοδ.* §89.)
5. Για τον ίδιο λόγο, δεν υπάρχει και τρόπος ώστε μια απλή ουσία να μπορεί να αρχίσει φυσικά, αφού δεν είναι δυνατόν να σχηματισθεί με σύνθεση.
6. Έτσι, μπορούμε να πούμε ότι οι Μονάδες δεν είναι δυνατόν να αρχίσουν, ούτε να τελειώσουν παρά μονομιάς· δεν μπορούν, δηλαδή, να αρχίσουν παρά με

finir que par annihilation, au lieu, que ce qui est composé, commence ou finit par parties.

7. Il n'y a pas moyen aussi d'expliquer, comment une Monade puisse être alterée ou changée dans son interieur par quelque autre creature, puisqu'on n'y sauroit rien transposer ny concevoir en elle aucun mouvement interne, qui puisse être excité, dirigé, augmenté ou diminué là dedans comme cela se peut dans les composés, où il y a de changement entre les parties. Les Monades n'ont point de fenêtrés, par lesquelles quelque chose y puisse entrer ou sortir. Les accidens ne sauroient se detacher, ny se promener hors des substances, comme faisoient autres fois les especes sensibles des Scholastiques. Ainsi ny substance ny accident peut entrer de dehors dans une Monade.
8. Cependant il faut que les Monades ayent quelques qualités, autrement ce ne seroient pas même des Etres. Et si des substances simples ne differoient point par leur qualités, il n'y auroit point de moyen de s'appercevoir d'aucun changement dans les choses, puisque ce qui est dans le composé ne peut venir que des ingrediens simples, et les Monades étant sans qualités seroient indistinguables l'une de l'autre, puisqu'aussi bien elles ne different point en quantité: et par consequent, le plein étant supposé, chaque lieu ne recevroit tousjours dans le

δημιουργία και μόνο με εκμηδένιση να τελειώσουν. Ενώ το σύνθετο αρχίζει και τελειώνει κατά μέρη.

7. Ακόμα δεν υπάρχει εξήγηση για το πώς μπορεί μια Μονάδα να αλλοιωθεί ή να αλλάξει στο εσωτερικό της από κάποιο άλλο δημιούργημα. Και τούτο γιατί μέσα της δεν μπορούμε να μεταθέσουμε το παραμικρό ούτε να νοήσουμε την παραμικρή εσωτερική κίνηση που να μπορεί να διεγερθεί, να κατευθυνθεί, να αυξηθεί ή να μειωθεί. Τούτο είναι δυνατόν στα σύνθετα όπου υπάρχουν μεταβολές ανάμεσα στα μέρη. Οι Μονάδες δεν έχουν παράθυρα απ' όπου κάτι τι μπορεί να μπει ή να βγει. Οι ιδιότητες δεν μπορούν να αποσπασθούν ή να περιφέρονται έξω από τις ουσίες, όπως έκαναν άλλοτε τα αισθητά είδη των Σχολαστικών. Έτσι, ούτε ουσία ούτε ιδιότητα μπορεί να εισέλθει απ' έξω μέσα σε μια Μονάδα.
8. Ωστόσο, είναι ανάγκη να έχουν οι Μονάδες κάποιες ποιότητες: διαφορετικά, δεν θα ήταν καν Όντα. Και αν οι απλές ουσίες δεν διέφεραν κατά τις ποιότητές τους, δεν θα υπήρχε μέσο για να αντιληφθούν οποιαδήποτε μεταβολή στα πράγματα. Και τούτο γιατί ό,τι είναι μέσα στο σύνθετο δεν μπορεί να προέλθει παρά μόνο από απλά συστατικά. Οι Μονάδες, όντας χωρίς ποιότητες, δεν θα μπορούσαν να διακριθούν η μια από την άλλη, αφού ούτε κατά την ποσότητα διαφέρουν. Κατά συνέπεια, αφού προϋποθέτουμε την ύπαρξη του πλήρους, κάθε τόπος θα δεχόταν πάντοτε, κατά

mouvement que l'Equivalent de ce qu'il avoit eu, et un état des choses seroit indiscernable de l'autre.

9. Il faut même que chaque Monade soit différente de chaque autre. Car il n'y a jamais dans la nature deux Êtres, qui soient parfaitement l'un comme l'autre, et où il ne soit possible de trouver une différence interne, ou fondée sur une denomination intrinseque.
10. Je prends aussi pour accordé, que tout être créé est sujet au changement, et par consequent la Monade créée aussi, et même que ce changement est continuel dans chacune.
11. Il s'ensuit de ce que nous venons de dire, que les changemens naturels des Monades viennent d'un *principe interne*, puisqu'une cause externe ne sauroit influer dans son interieur. (*Théod.* §396, §400.)
12. Mais il faut aussi, qu'outre le principe du changement il y ait *un detail de ce qui change*, qui fasse pour ainsi dire la specification et la variété des substances simples.
13. Ce detail doit envelopper une multitude dans l'unité ou dans le simple. Car tout changement naturel se faisant par degrés, quelque chose change, et quelque chose reste; et par consequent il faut que dans la substance simple il y ait une pluralité d'affections et de rapports quoiqu'il n'y en ait de parties.

την κίνηση, μόνο το Ισοδύναμο εκείνου που ήδη είχε, και μια κατάσταση πραγμάτων θα ήταν αδιάκριτη από τη άλλη.

9. Είναι ακόμη ανάγκη όμως κάθε Μονάδα να διαφέρει από κάθε άλλη. Γιατί δεν υπάρχουν στη φύση δύο Όντα που να είναι εντελώς τα αυτά χωρίς να μπορούμε να βρούμε μια εσωτερική διαφορά ή μια διαφορά θεμελιωμένη σ' έναν εσωτερικό διαχωρισμό.
10. Θεωρώ επίσης αποδεκτό ότι κάθε δημιουργημένο ον, άρα και η Μονάδα, κι αυτή δημιουργημένη, υπόκειται σε μεταβολή, και ακόμη ότι αυτή η μεταβολή είναι συνεχής μέσα σε κάθε μονάδα.
11. Απ' όσα είπαμε, έπεται ότι οι φυσικές μεταβολές των Μονάδων προέρχονται από μια εσωτερική αρχή, αφού μια εξωτερική αιτία δεν θα μπορούσε να επιδράσει στο εσωτερικό τους. (*Θεod.* §396, §400.)
12. Αλλά πρέπει ακόμα να υπάρχει, εκτός από την αρχή της μεταβολής και κάποια λεπτομέρεια εκείνου που μεταβάλλεται, ώστε να παράγει τη συγκεκριμένη φύση και την ποικιλία των απλών ουσιών.
13. Αυτή η λεπτομέρεια οφείλει να περικλείει μια πολλαπλότητα μέσα στην ενότητα ή στο απλό. Γιατί, αφού κάθε φυσική μεταβολή γίνεται βαθμιαία, κάτι μεταβάλλεται και κάτι παραμένει. Κατά συνέπεια, μέσα στην απλή ουσία πρέπει να υπάρχει πλήθος διαθέσεων (*affections*) και σχέσεων (*rappports*), παρ' ότι αυτή δεν έχει μέρη.

14. L'état passager qui enveloppe et represente une multitude dans l'unité ou dans la substance simple n'est autre chose que ce qu'on appelle la *Perception*, qu'on doit bien distinguer de l'apperception ou de la conscience, comme il paroitra dans la suite. Et c'est en quoy les Cartesiens ont fort manqué, ayant compté pour rien les perceptions dont on ne s'apperçoit pas. C'est aussi ce qui les a fait croire, que les seuls Esprits étoient des Monades, et qu'il n'y avoit point d'Ames des Bêtes ny d'autres Entelechies, et qu'ils ont confondu avec le vulgaire un long etourdissement avec une mort à la rigueur, ce qui les a fait encor donner dans le prejuge scholastique des Ames entierement separées, et a même confirmé les esprits mal tournés dans l'opinion de la mortalité des ames.
15. L'action du principe interne, qui fait le changement ou le passage d'une perception à une autre, peut être appellé *Appetition*; il est vray, que l'appetit ne sauroit tousjours parvenir entierement à toute la perception, où il tend, mais il en obtient tousjours quelque chose, et parvient à des perceptions nouvelles.
16. Nous experimentons nous mêmes une multitude dans la substance simple; lorsque nous trouvons que la moindre pensée dont nous nous appercevons enveloppe une varieté dans l'objet. Ainsi tous ceux, qui reconnoissent que l'Ame est une sub-

14. Η μεταβατική κατάσταση που περιβάλλει και αναπαριστά μια πολλαπλότητα μέσα στην ενότητα ή μέσα στην απλή ουσία δεν είναι τίποτε άλλο παρά αυτό που ονομάζουμε *Αντίληψη*. Η αντίληψη πρέπει να διακρίνεται από τη μετα-αντίληψη (apperception) ή από τη συνείδηση, όπως θα γίνει φανερό στη συνέχεια. Εδώ έκαναν μεγάλο σφάλμα οι Καρτεσιανοί, γιατί παραμέρισαν εντελώς τις αντιλήψεις που δεν αντιλαμβάνομαστε. Αυτό τους έκανε να πιστέψουν ότι μόνο τα Πνεύματα ήταν Μονάδες και ότι δεν υπάρχουν Ψυχές των Ζώων ούτε άλλες Εντελέχειες και συγχέουν, όπως οι αμαθείς, τον μακρύ λήθαργο από τον καθυτό θάνατο, πράγμα που τους παρέσυρε στη σχολαστική προκατάληψη για Ψυχές ολότελα χωρισμένες (δηλ. από το σώμα). Τούτο ενίσχυσε μάλιστα τα δισταγμένα πνεύματα στη γνώμη τους περί θνησιμότητας της ψυχής.
15. Η ενέργεια της εσωτερικής αρχής που παράγει τη μεταβολή ή τη μετάβαση από μία αντίληψη σε άλλη μπορεί να ονομασθεί *Όρεξη*. Είναι αλήθεια ότι η όρεξη δεν μπορεί πάντοτε να φθάνει ολοκληρωτικά σε όλη την αντίληψη προς την οποία τείνει. Ωστόσο, πάντοτε κάτι πετυχαίνει και φθάνει σε νέες αντιλήψεις.
16. Εμείς οι ίδιοι έχουμε την εμπειρία της πολλαπλότητας μέσα στην απλή ουσία, μόλις διαπιστώσουμε ότι και η πιο ασήμαντη σκέψη που αντιλαμβάνομαστε περικλείει ποικιλία μέσα στο αντικείμενό της. Έτσι, όσοι αναγνωρίζουν ότι η

stance simple; doivent reconnoitre cette multitude dans la Monade et Monsieur Bayle ne devoit point y trouver de la difficulté, comme il a fait dans son Dictionnaire, article Rorarius.

17. On est obligé d'ailleurs de confesser, que la *Perception* et ce qui en depend, est *inexplicable par des raisons mecaniques*, c'est à dire par les figures et par les mouvemens. Et feignant, qu'il y ait une Machine, dont la structure fasse penser, sentir, avoir perception, on pourra la concevoir aggrandie en conservant les mêmes proportions, en sorte qu'on y puisse entrer comme dans un moulin. Et cela posé, on ne trouvera en la visitant au dedans que des pieces qui poussent les unes les autres, et jamais de quoy expliquer une perception. Ainsi c'est dans la substance simple et non dans le composé, ou dans la machine, qu'il la faut chercher. Aussi n'y at-il que cela qu'on puisse trouver dans la substance simple, c'est à dire les perceptions et leur changemens. C'est en cela seul aussi que peuvent consister toutes *les Actions internes* des substances simples. (*Théod. Préf.*)

18. On pourroit donner le nom *d'Entelechies* à toutes les substances simples ou Monades créées, car elles ont en elles une certaine perfection (*έχουσι τό έντελές*), il y a une suffisance (*αυτάρχεια*) qui

Ψυχή είναι απλή ουσία, πρέπει να αναγνωρίζουν αυτή την πολλαπλότητα μέσα στη Μονάδα. Και ο κ. Bayle δεν έπρεπε να ανακαλύψει εδώ δυσκολία, όπως το έκανε στο άρθρο Rorarius του Λεξικού του.

17. Είμαστε εξ άλλου υποχρεωμένοι να ομολογήσουμε ότι η Αντίληψη, και ό,τι εξαρτάται απ' αυτή, είναι ανεξήγητη με μηχανικούς λόγους, δηλαδή με σχήματα και κινήσεις. Και αν φανταστούμε ότι υπάρχει Μηχανή που η δομή της παράγει σκέψη, αίσθημα, αντίληψη; θα μπορούσαμε να τη νοήσουμε τόσο μεγάλη—διατηρώντας τις ίδιες αναλογίες—ώστε να μπορούμε να μπαίνουμε όπως μπαίνει κανείς μέσα σε μύλο, ελεύθερα, χωρίς εμπόδιο. Με τη βάση αυτή, αν επισκεφθούμε το εσωτερικό της, δεν θα βρούμε παρά μέρη που ωθούν το ένα το άλλο, ποτέ όμως κάτι που θα μας επέτρεπε να εξηγήσουμε μια αντίληψη. Έτσι, μέσα στην απλή ουσία, και όχι στο σύνθετο ή στη μηχανή, θα πρέπει να αναζητήσουμε την αντίληψη. Κι ακόμη περισσότερο, μόνο αυτό μπορούμε να βρούμε μέσα στην απλή ουσία, δηλαδή τις αντιλήψεις και τις μεταβολές τους. Και σ' αυτό μόνο μπορούν να συνίστανται όλες οι εσωτερικές *Ενέργειες* των απλών ουσιών. (*Θεοδ. Εισ.*)
18. Θα μπορούσαμε να ονομάσουμε *Εντελέχειες* όλες τις απλές ουσίες, ή δημιουργημένες Μονάδες, γιατί έχουν μέσα τους κάποια τελειότητα (*έχουσι τό έντελές*). Υπάρχει κάποια *αυτάρχεια* που τις

les rend sources de leur actions internes et pour ainsi dire des Automates incorporels.

19. Si nous voulons appeller Ame tout ce qui a *perceptions* et *appetits* dans le sens general que je viens d'expliquer, toutes les substances simples ou Monades creées pourroient être appellées Ames ; mais, comme le sentiment est quelque chose de plus qu'une simple perception, je consens, que le nom general de Monades et d'Entelechies suffise aux substances simples, qui n'auront que cela, et qu'on appelle Ames seulement celles, dont la perception est plus distincte et accompagnée de memoire.
20. Car nous experimentons en nous mêmes un Etat, où nous souvenons de rien et n'avons aucune perception distinguée, comme lorsque nous tombons en defaillance, ou quand nous sommes accablés d'un profond sommeil sans aucun songe. Dans cet état l'ame ne differe point sensiblement d'une simple Monade, mais comme cet état n'est point durable, et qu'elle s'en tire, elle est quelque chose de plus.
21. Et il ne s'ensuit point, qu'alors la substance simple soit sans aucune perception. Cela ne se peut pas même, par les raisons susdites ; car elle ne sauroit perir, elle ne sauroit aussi subsister sans quelque affection, qui n'est autre chose que sa perception : mais quand il y a une grande multitude de petites

καθιστά πηγές των εσωτερικών τους ενεργειών καθώς και, για να το πούμε έτσι, ασώματα Αυτόματα.

19. Αν θέλουμε να ονομάσουμε Ψυχή οτιδήποτε έχει αντιλήψεις και ορέξεις κατά τη γενική έννοια που μόλις εξήγησα, όλες οι απλές ουσίες ή δημιουργημένες Μονάδες θα μπορούσαν να ονομάζονται Ψυχές. Επειδή όμως το αίσθημα είναι κάτι τι παραπάνω από απλή αντίληψη, δέχομαι ότι το γενικό όνομα Μονάδες και Εντελέχειες αρκεί για τις απλές ουσίες που δεν έχουν παρά μόνο αντίληψη. Και ως καλούμε Ψυχές μόνο εκείνες τις ουσίες των οποίων η αντίληψη είναι πιο ευκρινής και συνοδεύεται από μνήμη.
20. Πράγματι έχουμε εμπειρία μέσα μας κάποιας Καταστάσεως, όπου δεν θυμόμαστε τίποτε και δεν έχουμε καμιά ευκρινή αντίληψη, όπως όταν λιποθυμούμε ή πέφτουμε σε βαθύ ύπνο, χωρίς όνειρα. Σ' αυτή την κατάσταση, η ψυχή δεν διαφέρει αισθητά από την απλή Μονάδα. Επειδή όμως η κατάσταση αυτή δεν διαρκεί πολύ και η ψυχή κάποτε αναδύεται απ' αυτή, (η ψυχή) είναι κάτι παραπάνω (από απλή μονάδα).
21. Ωστόσο, δεν έπεται ότι τότε η απλή ουσία είναι χωρίς κάποια αντίληψη. Κάτι τέτοιο δεν είναι δυνατόν για τους λόγους που αναφέραμε: γιατί η απλή ουσία δεν μπορεί να χαθεί ούτε και να υφίσταται χωρίς να είναι σε κάποια διάθεση (affection), διάθεση που δεν είναι τίποτε άλλο παρά η αντίληψή της. Αλλά όταν υπάρχει μεγάλο πλήθος

perceptions, où il y a rien de distingué, on est étourdi; comme quand on tourne continuellement d'un même sens plusieurs fois de suite, où il vient un vestige qui nous peut faire evanouir et qui ne nous laisse rien distinguer. Et la mort peut donner cet état pour un temps aux animaux.

22. Et comme tout present état d'une substance simple est naturellement une suite de son état precedant, tellement que le present y est gros de l'avenir. (*Théod.* §360.)
23. Donc puisque reveillé de l'étourdissement, on s'aperçoit de ses perceptions, il faut bien, qu'on en ait eu immediatement auparavant, quoyqu'on ne s'en soit point aperçû; car une perception ne sauroit venir naturellement que d'une autre perception, comme un mouvement ne peut venir naturellement que d'un mouvement. (*Théod.* §401-403.)
24. L'on voit par là, que si nous n'avions rien de distingué et pour ainsi dire de relevé, et d'un plus haut goût dans nos perceptions, nous serions toujours dans l'étourdissement. Et c'est l'état des Monades toutes nues.
25. Aussi voyons nous que la Nature a donné des perceptions relevées aux animaux par les soins, qu'elle a pris de leur fournir des organes, qui ramassent plusieurs rayons de lumiere ou plusieurs undulations de l'air pour les faire avoir plus d'effli-

από μικρές αντιλήψεις, όπου τίποτε δεν είναι διακριτό, ζαλιζόμαστε· όπως όταν γυρίζουμε διαρκώς, πολλές φορές και χωρίς διακοπή προς την ίδια κατεύθυνση, μας έρχεται ζάλη που μπορεί να φέρει λιποθυμία και δεν μας αφήνει να διακρίνουμε το παραμικρό. Και ο θάνατος μπορεί να φέρει την ίδια κατάσταση για ένα διάστημα στα ζώα.

22. Και επειδή κάθε παρούσα κατάσταση μιας απλής ουσίας είναι φυσικά επακόλουθο της προηγούμενης της καταστάσεως, σε τέτοιο βαθμό το παρόν εγκυμονεί το μέλλον. (*Θεod.* §360.)
23. Αφού λοιπόν, μόλις συνέλθουμε από τον λήθαργο αντιλαμβανόμαστε τις αντιλήψεις μας, πρέπει να τις είχαμε αμέσως προηγουμένως, έστω κι αν δεν το είχαμε αντιληφθεί. Γιατί μια αντίληψη δεν μπορεί να προέλθει φυσικά παρά από μια άλλη αντίληψη, όπως μια κίνηση δεν μπορεί να προέλθει φυσικά παρά από κίνηση. (*Θεod.* §401-403.)
24. Απ' αυτό βλέπουμε ότι αν στις αντιλήψεις μας δεν έχουμε κάτι τι διακεκριμένο και, για να το πούμε έτσι, ξεχωριστό και με λεπτότερο γούστο, θα είμασταν πάντοτε μέσα στον λήθαργο. Κι αυτή είναι η κατάσταση των απολύτως γυμνών Μονάδων.
25. Βλέπουμε έτσι ότι η Φύση έχει δώσει ανώτερες αντιλήψεις στα ζώα, χάρη στη φροντίδα της να τους προσφέρει όργανα που συγκεντρώνουν περισσότερες ακτίνες φωτός ή περισσότερες κυμάνσεις του αέρα, ώστε με την ένωσή τους να